

ARBETSMILJÖ FONDENS SAMMANFATTNINGAR

1201

Anskaffning av kemskyddsbeklädnad

För innehållet i sammanfattningen svarar Krister Forsberg, Tekniska Högskolan (KTH), 100 44 Stockholm, tel 08-787 70 00, och Olof Malmholt, Tecma Konsult, Mölndalsbacken 33, 124 30 Bandhagen, tel 08-86 21 22.

Pnr 86-0523 Skyddsanordningar/personlig skyddsutrustning (57) September 1988

Bakgrund

I projektet studerade vi nuläget vid ett antal kemi- och verkstadsföretag. I samband med besök gjordes intervjuer med inköpare, förrådspersonal, skyddsingenjörer, skyddsombud, arbetsledare, m fl. Dessutom besöktes grossister.

Efter en bearbetning av de synpunkter och intryck som framkommit i samband med de olika besöken samt erfarenheter från projektet har vi funnit ett antal problemområden. Dessa kan härröras till:

- Val av produkt;
- Produktspecifikation;
- Organisation vid anskaffning;
- Förrådshållning;
- Ekonomi;
- Ansvarsfrågor.

Problem vad gäller användningsbenägenheten redovisas inte närmare här, eftersom området ligger utanför den del som har att göra med anskaffning av kemskyddsbekläd-

nad (k-skydd). Dock bör här påpekas några av orsakerna till problemet:

1. Attityden till personlig skyddsutrustning (PSU) är negativ beroende på bristande ambition och riskmedvetande.
2. Företagets skyddspolicy är inte tillräckligt uttalad och arbetsledarna stöds inte, då de kräver efterlevnad av användning av personlig skyddsutrustning.
3. Tillfällen till information och attitydpåverkan utnyttjas dåligt.

Vi fann, att man inom flera områden har löst rutiner för anskaffning av k-skydd på ett otillfredsställande sätt. I rapporten från projektet återfinns ett antal slutsatser och rekommendationer.

Råd till skyddsingenjören

Då skyddsingenjören står inför problemet välja skyddsutrustning till ett visst arbete är det svårt att överblicka hela utbudet av till-

lämpliga produkter. Dessutom skall han/hon vara insatt i provningsmetoder, föreskrifter, material, m m.

Det krävs kompetens för att kunna bedöma riskerna och göra behovsanalyser.

Vid val av PSU bör skyddsingenjören ta hänsyn till vilken *typ av risk*, som föreligger på arbetsplatsen, hur lång *expositionstid* som kan vara aktuell samt eventuella resultat från *materialprovning*.

Dessutom bör skyddsingenjören se till att PSU är anpassad till *användarens speciella behov* vad gäller storlek, komfort, passform och utseende.

Skyddet *provas ut* av användaren, helst med hjälp av skyddsingenjören som ser till att det fungerar som avsett.

I figuren visas ett gaffeldiagram, som orienterar skyddsingenjören bland de olika begreppen inom området. Gaffeldiagrammet kan vara till hjälp vid val av produkt och upprättande av specifikation.

Specifikationen av k-skydd kan vara en teknisk utförlig beskrivning av de önskvärda eller krävda egenskaperna hos skyddsutrustningen. Man kan sedan avgöra, vilka produkter, som uppfyller specifikationen. Tillsammans med återförsäljare av dessa "godkända" produkter kan sedan en seriös diskussion tas upp om priser och leveransvillkor.

Om tillräckliga resurser eller kunskaper saknas för upprättande av specifikation kan man, baserat på kunskaper och erfarenheter, i alla fall bestämma att några PSU uppfyller kraven. Förteckningen över dessa "godkända" PSU kan sedan ligga till grund för prisdiskussioner.

En minimal ambitionsnivå vore för skyddsingenjören att prova ut och bestämma åtminstone en utrustning, som han kan godkänna och rekommendera.

Detta begränsar givetvis inköparens handlingsfrihet vid prisdiskussioner.

Det fordras en hel del kunskap för att skriva en bra och realistisk PSU-specifikation. Brist på kunskap och resurser gör att specifikationer i de flesta fall saknas.

Den *högre ambitionsnivån*, som resulterar i en specifikation med angivna egenskaper, borde tillämpas vid situationer med (1) hög risk, (2) komplicerade PSU och (3) stort

volymvärde. Den *lägre ambitionsnivån*, med angivande endast av några fabrikat, kunde tillämpas vid (1) lägre risker, (2) enklare PSU och (3) små volymvärden.

Vid upprättande av en specifikation finns det en mängd olika faktorer att ta hänsyn till (se gaffeldiagrammet).

Nedanstående faktorer är relativt lätta att specificera:

- Kemiskt motstånd;
- Stick- och rivmotstånd;
- Värmemotstånd;
- Storlek;
- Känselkontroll (gäller handskar).

Faktorer, som är svåra att specificera är tex:

- Livslängd;
- Komfort;
- Passform;
- Utseende.

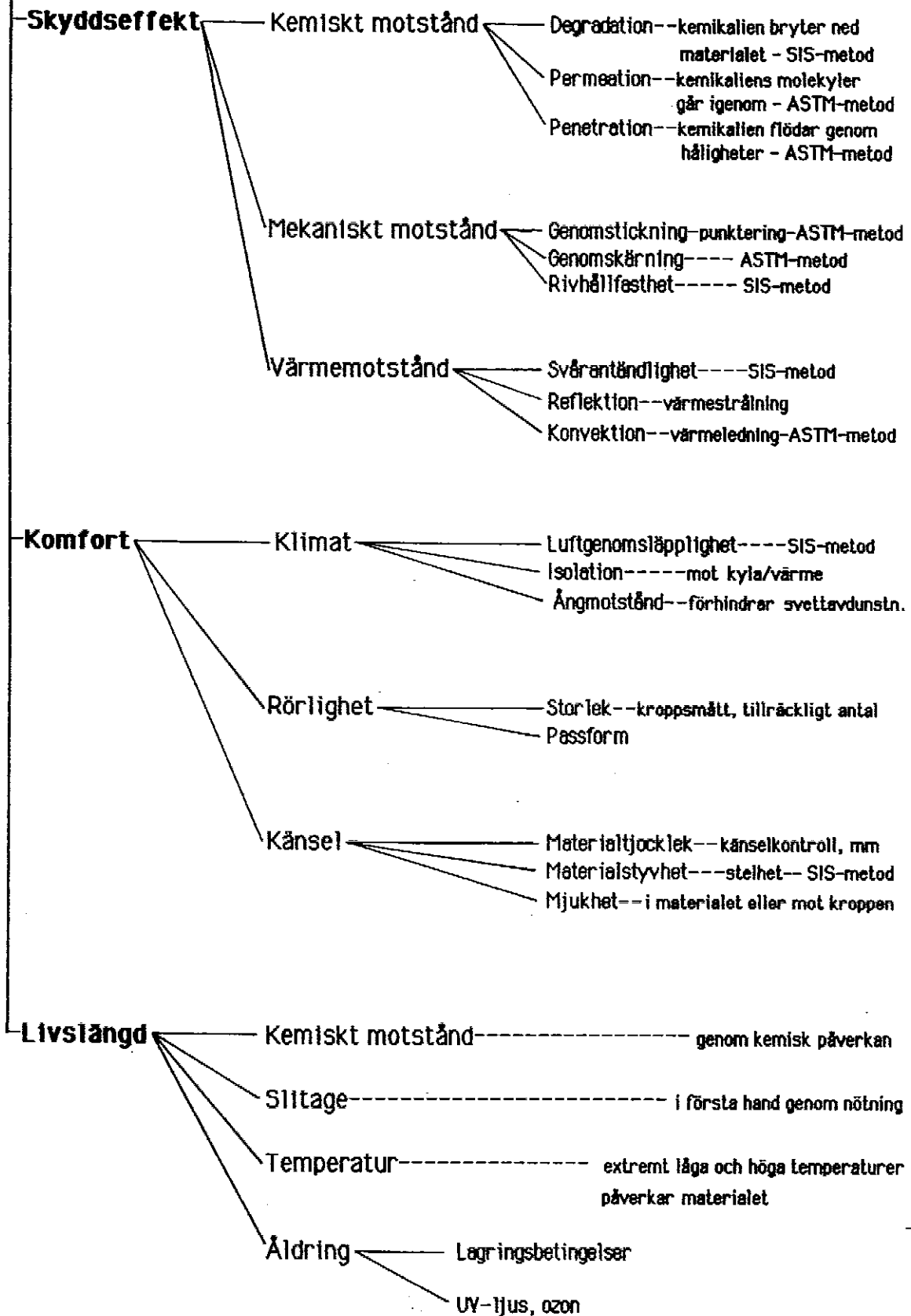
Det är i första hand den senare, svårspecificerade gruppen, som har den största betydelse då det gäller *benägenheten att använda PSU*. Därför bör de bli föremål för en mer omsorgsfull behandling än för närvarande.

Slutsatser

- Vid intervjuerna har det framkommit, att alla tänkbara risker inte kan elimineras. Därför kommer personlig skyddsutrustning alltid att vara ett nödvändigt komplement till andra åtgärder.
- Resursfördelningen inom företagshälsovården missgynnar ofta det här området.
- Kostnader för k-skyddsprodukter är i allmänhet accepterade. Däremot avsätts inte tillräckliga resurser för analys av behov.
- Man behandlar inte varje arbetsplats individuellt utan ser schablonmässigt på skydd, komfort och livslängd.
- Tillverkare och även de som handhar förråd (lager) vill, att produkten ska täcka ett så brett behov som möjligt.
- Industrins behov har svårt att nå fram till tillverkarna. Ett exempel är att industrin efterfrågar små storlekar, medan tillverkare klagat över dålig avsättning för de mindre storlekarna.
- Det är inte alltid de som har de största

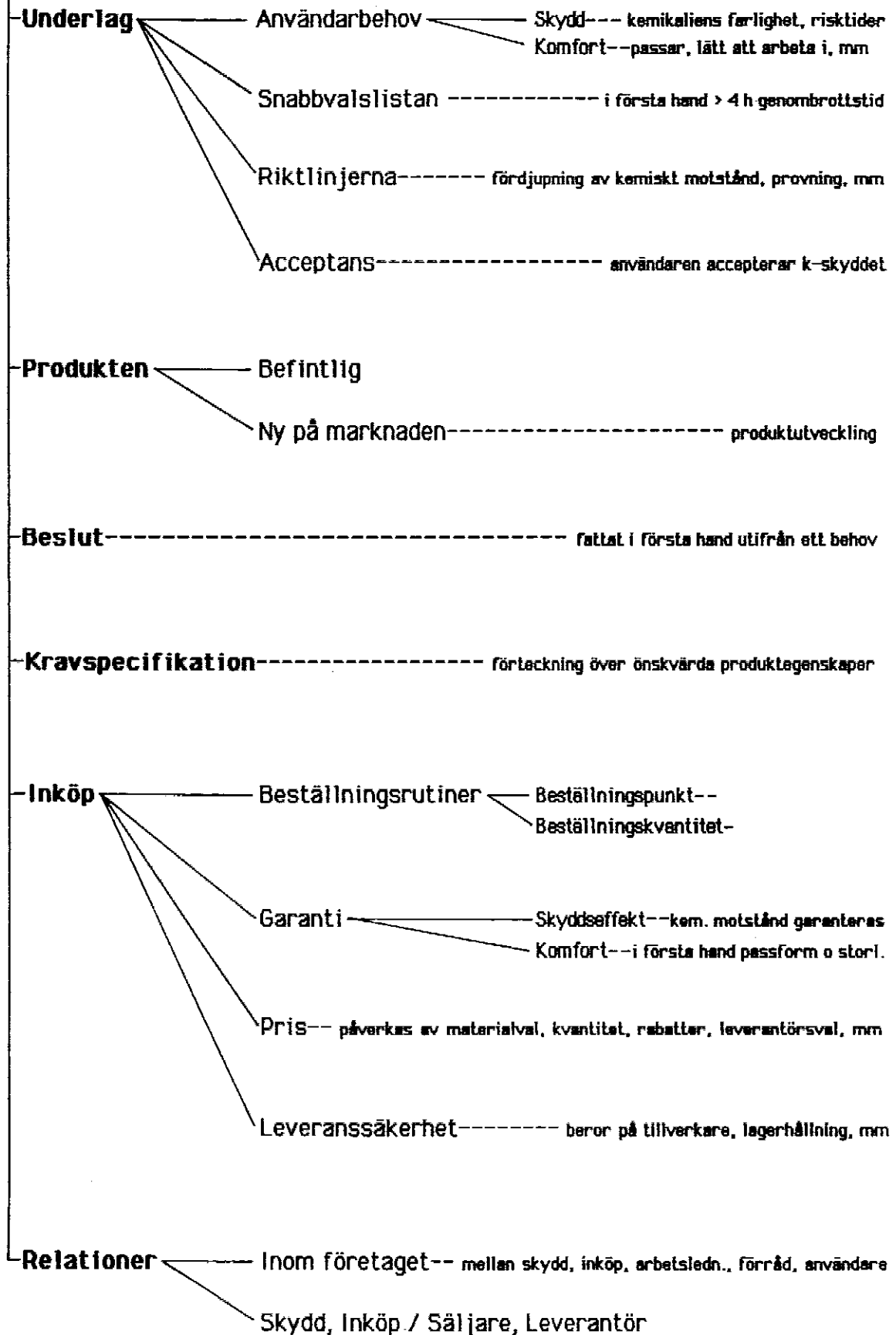
I. Produktegenskaper

Beskrivning-mätmetod

2. Anskaffning

Beskrivning

problemen har den högsta ambitionsnivån.

- I huvudsak utvecklas produkterna av tillverkarna. För några specifika problemområden pågår emellertid produktutveckling med stöd av Arbetsmiljöfonden.
- Undantagsvis finns det företag, som för vissa arbeten ständigt letar efter produkter, som uppfyller skydds- och komfortbehoven.
- Vid företag där man har tillsatt en speciell tjänst med syfte att enbart syssla med personlig skyddsutrustning bedrivs viss produktutveckling i samarbete med säljarna.
- Man har i många fall oekonomiskt små beställningskvantiteter, kanske beroende på osäkerhet vid val av produkt eller väntan på produktutveckling.
- Rabatter och lägsta pris kan leda bort från kvalitet och god ekonomi.
- Inköparens agerande är beroende av krav från skyddsorganisationen. Uteblir krav gäller oftast lägsta pris.
- Om det finns en tradition av att arbeta med personlig skyddsutrustning tycks det bidra till att man sätter av mer resurser till val av k-skydd. Man har insett, att det lönar sig ur såväl ekonomisk som hälsosynpunkt.

Rekommendationer

- Inom ett företag bör anskaffning av k-skydd göras i samråd mellan Inköpsavdelningen och skyddsorganisationen ef-

ter det att en analys av behovet först har gjorts.

- Tillräckliga resurser måste avsättas för denna behovsanalys.
- Val av k-skydd bör göras individuellt för varje arbetsplats. Mesta möjliga användning av k-skydd erhålls om det finns en policy, som ger användaren vad den vill ha. Det räcker då inte med att skyddseffekten är acceptabel utan användaren måste uppleva k-skyddet som behagligt att bära.
- Inom samma bransch kan det finnas likartade problem, på vilka man har lösningar, var och en kanske med sina fördelar. Ett samordnat utbyte av dessa erfarenheter borde därför etableras mellan olika industrier. Informationen kunde sedan överföras till respektive tillverkare. På detta sätt bör användarbehovet få en större genomslagskraft hos tillverkarna.
- Priset och därmed lagerhållningskostnaden för k-skydd är i allmänhet lågt och det är därför mindre lönsamt att göra många och små beställningar i stället för få och stora.
- Statusen måste höjas, tex genom en kampanj för ökad kunskap om risker för ohälsa och bättre förståelse för betydelsen av användning av k-skydd.

Rapporten

Anskaffning av kemskyddsbeklädnad kan beställas från Institutionen för arbetsvetenskap, KTH, 100 44 Stockholm, tel 08-790 60 00.

Arbetsmiljöfonden

Box 1122, 111 81 Stockholm
Tel 08-796 47 00 (vx)